

Samalta viivalta Oulu – ratkaisuja lapsiperheköyhyyteen

**Eija Viitala, kehittäjäkoordinaattori, Oulun kaupunki
Ville Tikkanen, projektitutkija, Itla**

itla Itsenäisyyden
juhlavuoden
lastensäätiö

Samalta viivalta Oulu

- Oulun kaupungin ja Itsenäisyyden juhluvuoden lasten säätiö Itlan yhteistyösopimus lapsiperheköyhyyden negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi 2023–2024
 - Osa Itlan lapsiperheköyhyyteen pureutuvaa tutkimus- ja kehittämisohjelmaa <https://itla.fi/toiminta/samalta-viivalta/>
- Samalta viivalta Oulu –kokeilussa pyrittiin perheiden varhaiseen talousongelmien tunnistamiseen sekä ongelmien lapsiin ja nuoriin kohdistuvien vaikutusten vähentämiseen
- Kokeilun kärkenä on ollut lasten ja nuorten vapaa-ajan ja harrastustoiminnan aktivoiminen lapsen pärjäävyyttä tukevasti
- Tarvittava muu tuki on perheelle järjestetty Oulun yhteisövaikuttavuuteen perustuvan monialaisen verkostotyön avulla
 - Yhteisövaikuttavuuden viitekehys <https://itla.fi/toiminta/yhteisovaikuttavuus/>

Tavoitteet

- Uudenlainen tapa lähestyä taloudellisen tilanteen vaikutuksia perheeseen – erityisesti lapsiin ja nuoriin
- Konkreettiset keinot lasten ja nuorten pärjäävyyden lisäämiseen
- Muutos: stigmaan – häpeään – puhumattomuuteen
- Löytää pirstaleisen tuen ja perheen tarpeiden yhdistämisen keinoja yhteisövaikuttavasti

Uudenlainen yhteisövaikuttavuuteen perustuva toimintamalli, jolla vahvistetaan taloudellisissa vaikeuksissa olevien perheiden hyvää arkea

Vanhemman
mielenterveys- ja
päihdeongelma

**Toimeentulon
ongelmat,
työttömyys**

Vanhemman
rikollisuus,
vankeus

Vanhemman
tai sisaruksen
vakavat ja
krooniset sairaudet

Vanhemman
kuolema

**Parisuhteen
kariutuminen**

Väkivalta

Muiden
kehitysympäris-
töjen ongelmat

Lapsen arki

Kodin arjen rutiinien
sujuminen

Hyvä suhde
vanhempaan

Sisaruussuhteet

Ymmärrys perheen
elämäntilannetta kohtaan

Ilon ja onnistumisen
kokemukset

Ystävät ja kaverit

Perheen ulkopuoliset
aikuiset

Mielekäs vapaa-aika

Lapsen tieto siitä, että opettaja/
päivähoitaja ymmärtävät
lapsen elämäntilannetta

Kodin arjen rutiinien
sujuminen

Lapsen elämässä olevien
aikuisten keskinäinen kunnioitus

Päiväkodin/koulun
toimiva arki

Päivähoidon/koulun ja
kodin toimiva yhteistyö

Tunne kuulumisesta ryhmään
päivähoidossa/koulussa

Mika
Niemelä

**Samalta
viivalta**

Itla 2020-2023

RATKAISUJA LAPSIPERHEKÖYHYTYEN

itla Itsenäisyyden
juhlavuoden
lastensäätiö

Yhteistyökumppanit

- **Perheet Samalta viivalta Oulu kokeiluun**

- Työllisyyspalvelut
- ODL Yhdessä
- Hoivatie
- Nuorten Ystävät ry
- Suun terveydenhuolto
- International House Oulu
- Kotoutumispalvelut
- Talousneuvola
- Talous- ja velkaneuvonta
- KELA
- Eropalvelut
 - Oulun ensi- ja turvakoti

- **Vapaa-aikaan**

- Auta Lasta ry / Järjestövarikko -hanke
- SOS Lapsikylä Unelmista Totta
- Harrastamisen Suomen malli – Oulun Harrastamisen aarrearkku
- Oulun kaupungin nuoriso-, liikunta ja kulttuuripalvelut

**Samalta
viivalta**

Itä 2021–2023

RATKAISUJA LAPSIPERHEKÖYHYTYEN

Taloudellisesti haastava tilanne – lasten ja nuorten näkökulma

Kohtaaminen

- Miten perheen kokonaistilanne huomioidaan?
- Taloudellisen tilanteen vaikutus lapsen/nuoren arkeen?

Perhe

- Perheen toiveet ja resurssi
- Ketkä voivat olla apuna? – Miten tieto on helposti saavutettavissa?

Yhteistyö

- Mielekäs vapaa-aika, taloudellisen tuen mahdollisuudet
- Tarvittava muu tuki monialaisen yhteisövaikuttavuuteen perustuvan verkostotyö kautta

**Samalta
viivalta**

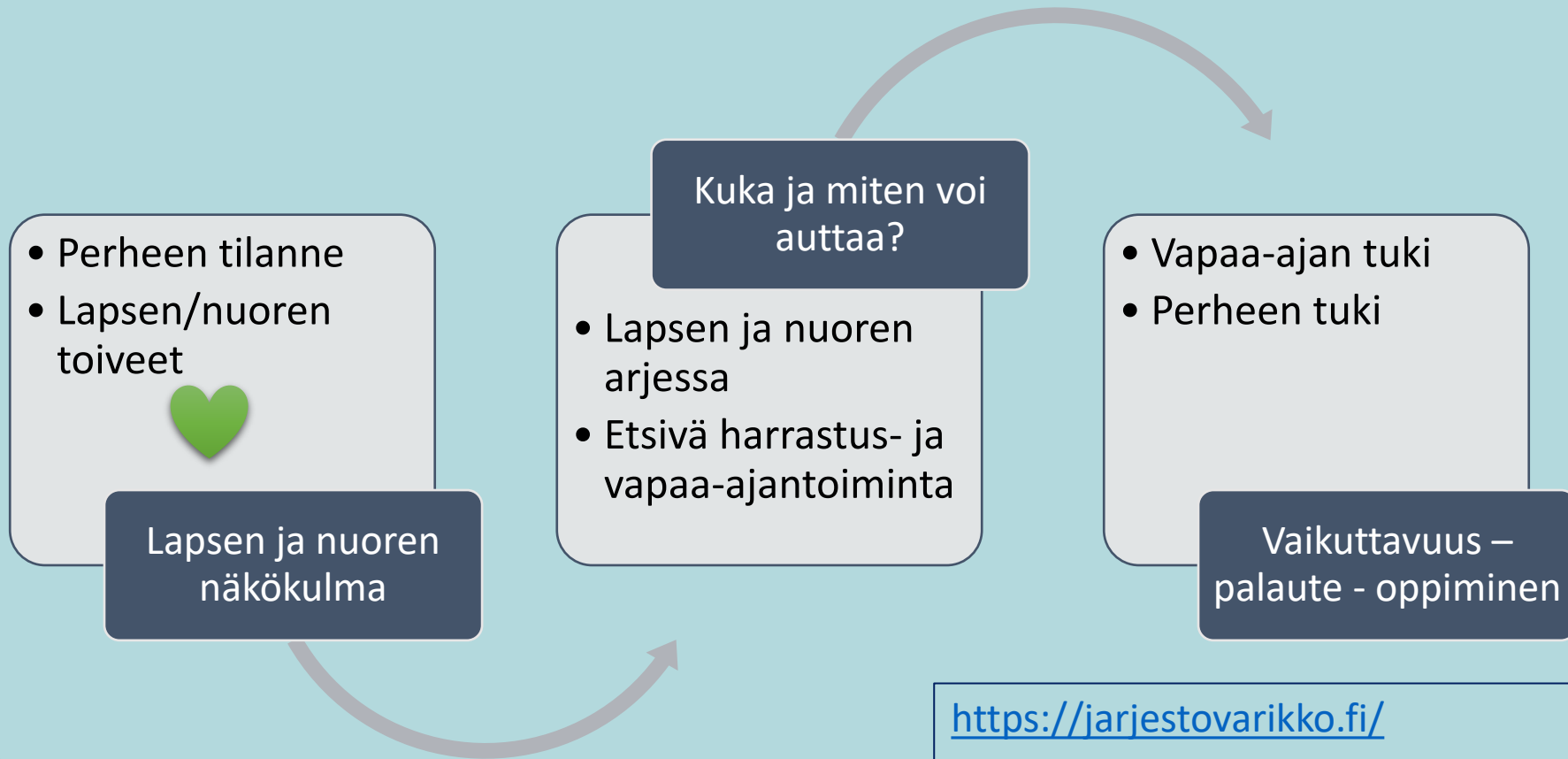
Itla 2021–2023

SIISUJA LAPSIPERHEKÖYHYTYTEEN

itla Itsenäisyyden
juhlavuoden
lastensäätiö

Järjestövarikko kohtaa perheen

Yhteisövaikuttavuus – Oulu

**Samalta
viivalta**

Itä 2021–2023

RATKAISUJA LAPSIPERHEKÖYHYTYEN

OULU

itla

Itsenäisyyden
juhlavuoden
lastensäätiö

Samalta viivalta Oulu

Lapsen ja nuoren mielekäs vapaa-aika

- Perheiden ohjaaminen kokeiluun – yhteistyökumppanit
- Järjestövarikko -yhteistyö
- Vapaa-aikaa mahdollistavat toimijat
- Yhteistyö SOS Lapsikylän Unelmista totta toiminta

Taloudellista tukea myöntävien verkoston tarve tunnistettu

- Tunnistettu tarve koota yhteen ja helposti saavutettavaksi taloudellista tukea vapaa-aikaan myöntävät
- Oulun kaupungin hyvinvoinnin edistämisen palvelut v. 2025→

Lapsen ja nuoren näkökulma lapsiperheköyhyyteen

- Työllistymistä tukevat palvelut
 - Perheen tilanteen huomioiminen kokonaisuutena
- Taloudellisesti haastavassa tilanteessa voidaan tukea lasten ja nuorten pärjäävyyttä

Jokainen voi olla mukana – Yhteisöt ratkaisemassa lapsiperheköyhyyttä

- Talkoissa kaikki voivat olla mukana!
- Yhteistyökeräys sos-lapsikyla/oulu

**”Tuki mahdollisti lasteni harrastuksen jatkumisen eron jälkeen”:
Samalta viivalta Oulu-kehittämiskokeilun arviointitutkimus**

Tutkimuksen tavoitteet

- Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida Samalta Viivalta Oulu-kehittämiskokeilun toteutettavuutta ja hyödyllisyyttä sekä näihin vaikuttavia tekijöitä
- Kokeilua arvioitiin 1) sitä toteuttaneiden yhteistyöorganisaatioiden sekä 2) tukea saaneiden perheiden näkökulmasta.

Aineisto ja menetelmät

SVO-yhteistyöorganisaatioiden työntekijöiden haastattelut

- Kuusi työntekijää neljästä organisaatiosta. Haastateltavat olivat kotoutumisen, työllistymisen, suunterveyden sekä erotyön ammattilaisia.

Kokeilun toimintaan osallistuneiden perheiden palaute

- Järjestövarikon keräämä anonyymi palaute perheiltä ($n = 34$), jotka olivat saaneet lastensa vapaa-aikaan liittyvää tukea.

Tulokset – työntekijähaastattelut

Perheiden taloudelliset haasteet tunnistetaan eri palveluissa

- Perheiden taloudelliset haasteet tulivat vastaan eri tavoin, usein päivittäin tai toistuvasti
- Haasteet kytkeytyivät jokapäiväiseen elämään ja perustarpeisiin
- Haasteet tulivat esille henkilön puheissa, mutta joskus myös epäsuorasti

”Kyllä niitä aina toisinaan tulee, just jotakin että on sähköt katki, mutta esimerkiksi että ei olekaan etuudet tullut ajallaan tai Kelan puolelta kestää jossain käsittelyssä, että ei ole ruokaan rahaa tai muuta. Tai lääkkeisiin tai johonkin. Niin niitä on aina välillä.”

- Kotoutumisen ammattilainen

”Joskus tuntuu, että tosi varovasti sähköhammashaarjaakin lähtee suosittelemaan, jos on aistittavissa, että ei välttämättä rahkeet riitä.”

- Suunterveyden ammattilainen

Perheiden tilanteiden monimutkaisuus

- Perheiden taloudellisten haasteiden tunnistettiin kytkeytyvän laajempaan, usein monimutkaiseen perheen tilanteeseen
- Iso ”sumppu” erilaisia haasteita, jotka heijastuvat lasten ja vanhempien hyvinvointiin
- Pitkittyneitä taloudellisia vaikeuksia pidettiin huolestuttavana

”Me on huomattu, että pitkäaikainen taloudellinen epävakaus aiheuttaa just sitä, erityisesti mielenterveyteen, ihan ihmissuhteisiin asti niitä vaikeuksia. Mikä meillä näkyy paljon on huono itsetunto, semmoinen kyvyttömyys lähteä itsenäisesti edistämään omaa työllisyystilannetta, niin sitä ei oikeastaan enää ole.”

- Työllistymisen ammattilainen

Siiloutunut ja sirpaleinen palvelujärjestelmä

- Palveluilla on vähäiset keinot huomioida perheiden taloudelliset vaikeudet ja niiden vaikutukset lapsiin
- Taustalla esim. lainsäädäntö, tottumukset
- Taloudellisiin asioihin tarttumisen kynnyks voi olla korkea, jos ei ole olemassa suoria tukimuotoja
- Apu on olemassa jossain, mutta missä?

”Ehkä se on semmonen tottumuskysymys, että kun on suun terveydenhuolto, niin täällä katotaan nämä suunterveyden asiat.”

- Suunterveyden ammattilainen

”Me tiedetään kyllä, että [apua] saa muualta, mutta sitten tulee se ongelma, että mistä me saadaan se henkilö, joka auttaa. Mistä me saadaan se sosiaaliohjaaja, sosiaalityöntekijä? Kuka lääkäri auttaa? Me ollaan ikään kuin tämmöisessä vyyhdissä, että me ei tiedetä, että keneltä se apu tulee.”

- Työllistymisen ammattilainen

Konkreettinen ja perhelähtöinen toimintamalli

- Kokeilu koettiin uutena konkreettisena ja perhelähtöisenä keinona tukea taloudellisista vaikeuksista kärsiviä perheitä
- Mahdollisuus huomioida perheen toiveet ja tilanne nähtiin positiivisena
- Keskeistä myös mahdollisuus tarjota matalan kynnyksen tukea

”Se on aika paljon asiakasta palvelevampi malli kuin me ollaan ennen tehty. Konkreettisesti pystytään ottamaan huomioon asiakkaan ja perheen koko toive.”

-Kotoutumisen ammattilainen

”Mun työssä semmoiset yhteyshenkilöt on ollut poliisi ja sosiaalityöntekijä. --- Musta on ollut ihan kivaa myös pystyä tarjoamaan jotakin muuta kuin viranomaisreitin avulla tapahtuvaa tukea perheille.”

-Suunterveyden ammattilainen

Omaa työtä tukeva ja siihen sovellettava malli

- Kokeilun koettiin tukevan omaa työtä, tuoden siihen joustavuutta sekä apua. Kolmas sektori nähtiin jatkuvasti muuttuvana ja epäselvänä, jolloin oli helpottavaa, kun oli olemassa juuri tähän keskittyvä toimija (Järjestövarikko)
- Kokeilun soveltaminen omaan työhön koettiin luontevaksi, tai siitä tuli luontevaa kun omat tavat toteuttaa ja sanoittaa kokeilua löytyivät
- Vaatii aikaa, panostusta ja mallin soveltamista organisaation sisältä päin. Toimintatavan pysyvyyttä voivat haastaa esim. organisaatiomuutokset
- Korostaa organisaation sekä johdon sitoutumisen tärkeyttä

”Meillä on tällä hetkellä aika isot asiakasmäärät ja on paljon asioita, mitä me käydään läpi, niin kyllä se myös helpottaa, että tietää, että jollakin on se tietty osa-alue eli esimerkiksi vaikka se vapaa-aika tai kolmannen sektorin toiminnot tai harrastukset. Niin tavallaan tietää, että joku muukin käy niitä läpi että ei tarvitse itse välttämättä niin paljon siihen varata aikaa.”

-Kotoutumisen ammattilainen

”Tuntuu, että me niin kun yhteisesti tässä ollaan tekemässä.”

-Erotyön ammattilainen

Toive toiminnan näkyvyydestä ja laajentumisesta

Työntekijöiden kokemuksista heijastui toive:

- Toiminnan näkyvyyden lisääntymisestä ja laajentumisesta ammattilaisten ja apua tarvitsevien perheiden keskuudessa
- Kokeilun kollektiivisen toimintatavan hyödyntämisessä myös muissa perheiden haasteissa
- Toiminnan pysyvyydestä myös yhteiskunnan ja valtion tasolla – ei pelkästään kolmannen sektorin

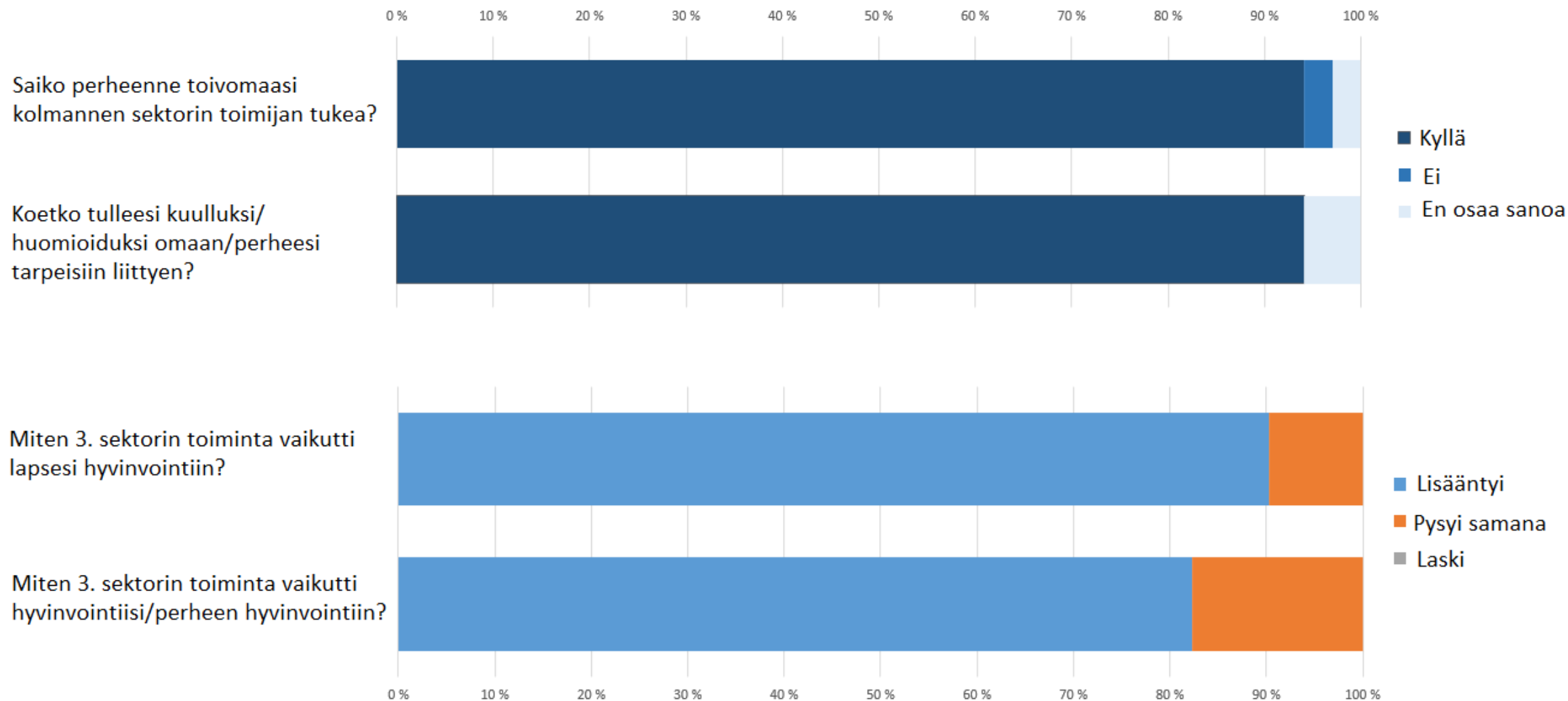
”Toki toivoisin, että tämän tyyppisiä mahdollisuuksia olisi aina jos on perheellä joku tietty haaste, että meillä olisi jo olemassa ratkaisu siihen, joku tämän tyyppinen väylä, että saataisiin ohjattua perheitä sopivien palveluiden piiriin.”

- Suunterveyden ammattilainen

”On tosi hyvä asia, että on tällainen hanke ja toivoo tietenkin, että jollaki tavalla jäis jotenkin pysyväksi, tai että ihan niin kun valtion, yhteiskunnan taholta, että se ei olis pelkästään yhdistysten varassa.”

- Erotyön ammattilainen

Tulokset – perheiden palaute

Perheiden avoin palaute

- Palautteissa näkyi perheiden useat erilaiset paineiset elämäntilanteet, jolloin Järjestövarikon tuki oli erityisen tärkeää
- Tuki toi helpotusta koko perheelle
- Helpotusta toi matalan kynnyksen tuki, kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta, harrastuksiin liittyvän tiedon saatavuus yhdestä paikasta, SOS-Lapsikylän Unelmista Totta-harrastustuki

”Tuki mahdollisti lasteni harrastuksen jatkumisen eron jälkeen. Upeaa että tällaista toimintaa on, teette tärkeää työtä.”

”Palvelu oli nopeaa ja sujuvaa ja koimme että meidät kohdattiin tasavertaisina. Harrastustoiminta on ollut lapsillemme hyvä asia, eikä siihen olisi ollut mahdollisuuksia ilman avustusta.”

”Järjestövarikon toiminta on todella käytännöllistä, kun tieto kaikesta tarjonnasta löytyy samasta paikkaa. Vaikeampi on lähteä itse etsimään toimintoja, kun ei tiedä mitä etsiä, ja usein kun jostain yksittäisistä palveluista kuulee, jää tarkempi tutustuminen tekemättä.”

”Tämä on ollut loistava pelastus lasten harrastustoimintaan.”

Yhteenvetoa ja keskeisiä viestejä

- Kokeilu koettiin sekä työntekijöiden että perheiden näkökulmasta toimivaksi ja hyödylliseksi tavaksi tukea lasten vapaa-ajan aktiviteetteja
- Tarve eri toimijoiden väliselle yhteistyölle lapsiperheköyhyyden negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi myös tulevaisuudessa
- Taloudelliset vaikeudet näkyvät useilla arjen osa-alueilla ja taustalla voi olla kompleksisia ja toisiinsa kietoutuneita vaikeuksia (esim. avioero, vanhemman sairastuminen, työttömyys ym.)
- Lapsiperheköyhyys koskettaa myös perheitä, joissa molemmat vanhemmat käyvät töissä
- Lapsiperheköyhyyteen liittyy häpeää ja stigmaa – jokainen voi vaikuttaa tähän kiinnittämällä huomiota tapaansa puhua ja viestiä köyhyydestä. Päittäjien ja perheitä kohtaavien ammattilaisten esimerkki avainasemassa.

”Todella tärkeä arjen pelastaja, tuki ei aina tarvitse olla suurta, pieni helpotus arkeen voi minunlaisen yksinhuoltajan olon tehdä kevyemmäksi ja sitä kautta saada uudestaan nauttimaan arjesta. En ole enää yksin.”